

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Donderdag's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 14 Juli 1912. N°. 1802.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegaan door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.30.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —12 per regel.

"Het Hoofd niet behoudende".

En het Hoofd niet behoudende, uit hetwelk het gehele lichaam, door de samenhangende en samenbindende voorstellen en samengevoegde zijden, opzigt met Goddelijk wasdom.
Colossensen 2 : 19.

Op tweeërlei wijze hangt in elk lichaam 't leven van elk lid aan het hoofd.

Direct en indirect.

Als ge blind zijt, en dus het oog in uw hoofd u niet waarschuwen kan tegen gevaar dat ge loopt, kunt ge op eenmaal in een diepen afgrond neerstorten, en kan lid na lid van uw lichaam worden vermorfeld, omdat uw hoofd niet voor u waken kon.

Dat is de directe zorg van het hoofd voor 't lid.

Maar ook is een heel ander geval denkbaar. Het hoofd zorgt ook indirect, laat ons zeggen, voor uw arm of voor uw voet, en dit wel door heel uw lichaam heen, daar het zenuwstelsel het bewustzijn in uw hoofd, met al de leden en deelen van uw lichaam verbindt. Bedrinkt nu iemand zich, zoo dat hij waggelt, en alle stroom over zijn lichaam verliest, dan doet dit zijn hoofd; maar de uitwerking ervan is, dat door heel 't lichaam heen, het hoofd alle stuur over voet en hand verliest, en dat de voet stoot tegen een pin en bezerd wordt, of de hand door een stuk glas gaat, en bloedt.

Van die tweeërlei beteekenissen van het hoofd voor de leden van het lichaam weet zelfs een kind, dat nog pas even tot zelfbewustzijn ontwaakt. Het hoofd kan een lid van het lichaam voor gevaar behoeden of in gevaar brengen rechtstreeks, indien b. v. van het oog de actie moet uitgaan; maar het hoofd kan ook op een lid van het lichaam doorwerken indirect door heel het lichaam heen.

Is het nu zoo in het beeld van het lichaam en het hoofd, dan is het evenzoo gelegen, zegt de apostel, met en inzija als een lid in het mystieke Lichaam van Christus en met uw staan onder Christus als uw Hoofd.

Ook van Christus, die ons Hoofd is, gaat op u en elk lid van 't Lichaam langs tweeërlei weg werking uit.

Direct of indirect.

Als Christus op u het oog richt, voor u bidt, u genade toezendt, gaat dit alles tusschen u en Christus om, buiten tusschenkomst van anderen. De Heere doet dit dan rechtstreeks. De genade-uitzending van Christus ten uwen behoeve is direct. Al denkt ge u voor een oogenblik alle andere geloovigen, en dus heel het mystieke Lichaam, weg, diereelste actie van Christus zou toch voor u en op u uitgaan. Het is, als ge zoo wilt, alsof ge met het Hoofd van het lichaam alleen in de wereld waart.

Maar daarnaast is er ook een indirecte actie van uw Hoofd op u en andere leden. Zoo was het in de dagen der Reformatie, toen er een actie in heel het mystieke Lichaam was, toen de Christus heel zijn Kerk aangreep, en toen de Christus door heel die Kerk heen werkte en invloed oefende op de enkele leden die tot zijn Kerk behoorden. Ook toen immers kwam de actie, de invloed van en door Christus, maar niet rechtstreeks, niet als een zaak die tusschen Hem en u afloopt, maar als een actie, die heel het Lichaam in beweging zet, en zodoende ook u, omdat ge een lid van dat Lichaam zijt, bereikt.

Bij den arts ziet ge geheel 't zelfde onderscheid.

Als uw heup, of eenig ander gewricht of lid van uw lichaam, verstijft is door reumatische aandoening, kan de arts tweeërlei genesmanier aanwenden, direct of indirect. Hij doet 't direct en plaatselijk, zoo hij op de plek waar ge de pijn voelt, een warm compress aanlegt. Maar hij doet het indirect, zoo hij u salicyl laat innemen, dat in uw mond ingaat, en door heel het lichaam heen de pijnlijke plek bereikt, niet rechtstreeks, maar als actie op heel uw gestel.

Nu is een arts zowat een hulp-hoofd. Zoo ge zelf niet meer helpen kunt, helpt hij; maar de zaak blijft één. Wie op de hoogte is, zou zelf de compressen aanleggen of salicyl nemen, en zoo hij 't zelf deed, zou ook hier het hoofd het doen, en zou zijn hoofd hand en arm richten.

Steeds gaat alzoo dezelfde onderscheiding door, zoo dikwijls ge met een hoofd en met leden te doen hebt. Het hoofd kan altoos of rechtstreeks 't kwaad pogen te verhelpen, of het kwaad bestrijden door een actie in heel uw lichaam op te wekken, die dan vanzelf ook het kranke deel bereikt. En niet anders nu is het met u als lid in het mystieke Lichaam van Christus, die uw Hoofd is.

Ook Christus, uw Hoofd, kan op u werken of buiten alles om, of door alles heen, maar hoe dit ook toega, altoos is het de actie van Christus als uw Hoofd, die u dan zegen brengt.

Doch nu kan er iets heel anders intreden. Het kan namelijk gebeuren, dat niet uw Hoofd u in den steek laat, maar dat gij u zelf buiten uw Hoofd stelt, en het is op dat laatste nu dat de apostel doelt, als hij spreekt van iemand, "die 't Hoofd niet behoudt".

Letterlijk zou dit beduiden, dat ge uw hoofd van uw lichaam afscheidt, zoo dat alleen de romp van het lichaam overblijft, en in dien volstrekten zin zou 't natuurlijk nooit op u verhouding tot Christus als uw Hoofd toepasselijk kunnen zijn.

Als Christus als uw Hoofd op u werken wil, zal hij dat doen, ook al verzet gij er u tegen. Zijn voorbede zal voor u uitgaan, al weet gij er niets van. En ook door het mystieke Lichaam heen zal de Christus op u werken en u zegenen, of gij 't wilt of niet.

Alleen maar, en hier doelt de apostel op, ge kunt die actie van uw Hoofd bevorderen en in de hand werken, of er tegen ingaan.

Christus uw Hoofd werkt niet op u als op een stok of een blok, maar als op een levendgemaakte ziel. Uw zin, uw bewustzijn, uw gevoel, uw wil, uw neiging kan zich dus in de hand van uw Hoofd stellen om dankzegging te volbrengen, inderwijze ondergaan. Maar ge kunt ook tegenwerken door zonde toe te laten, door verstrooiing te zoeken, door u in de dingen der wereld te verliezen, en alzoo de bewuste gemeenschap met uw Hoofd te verzwakken, en dan komt ge in het boze geval waarop de apostel doelt: Dan behoudt ge uw Hoofd niet. Dan raakt ge uw Hoofd kwijt.

Niet letterlijk, dat spreekt vanzelf, want Christus is en blijft altoos uw Hoofd, maar in gelijken zin waarin we ook in het dagelijksche leven zeggen: "Ik was mijn hoofd geheel kwijt". Het doelt er dan op, dat ge dagen en weken doorlevent kunt, waarin ge voor uw bewuste leven buiten Jezus hebt verkeer; de gemeenschap met uw Heiland niet hebt gekweekt; u niet door Hem als uw Hoofd hebt laten leiden; en ten slotte belijden moest: "Gelijk een schaap heb ik gedwaald in 't rond, dat onbedacht zijn herder heeft verloren".

Dat berouw was een rechtstreeksche werking van uw Hoofd op u als lid. Maar dan ook haalt ge dezelfde gevaren over u, zoo ge u van het leven van Jezus onzichtbare Kerk, d.i. van zijn mystiek Lichaam, afzonderd, verdoelt in de sekte, en den band met uw Hoofd door het lichaam heen verliest. Dan verarmt uw ziel, uw leven gaat kwijnen, en ge derft den zegen van uw Heiland. Tot ge het insiet, weervoelt waar de schuld lag, en dan aanstonds terugkeert en weer smeekt met den Psalmist: "Gun leven aan mijn ziel, dan looft mijn mond uw trouwe hulp, o, mijn Heiland".

JAARVERGADERING

van de Vereniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag gehouden te Haarlem op 3 en 4 Juli.

Reeds vroeg in den morgen van Donderdag spoedden velen zich naar de ruime vergaderzaal der Vereniging, om tijdig zich van een goede plaats te verzekeren.

De regelingcommissie was ook vroeg op de been; de maatregelen van orde waren voortreffelijk genomen; en zoo liep zonder stoornis de groote zaal weldra geheel vol en was er te roer schier geen plaats meer onbeset, terwijl ook op de galerij honderden een plekje gevonden hadden.

Tegen 10 uur kwam de Voorzitter van dien dag, Dr. A. Kuiper, de zaal binnen. Nauwelijks had men hem bemerkt, of een hartelijk applaus begroette hem, wat herhaald werd toen hij op het podium verscheen.

Oomiddellijk opende de Voorzitter de vergadering met gebed; las daarna een gedeelte van Romeinen VIII, en deed zingen Psalm 89 : 7 en 8.

Nadat de zang geëindigd was, nam de Voorzitter het woord tot het uitspreken van zijn openingswoord.

Zijn inleidende rede besprak onder den titel: geen waagstuk, maar een geloofstest, de stichting der Vrije Universiteit als uiting van zelfbewustzijn en door God bevestigd geloof. Met name werd dit uitgewerkt met verwijzing naar de geboortewereld, waaronder de Vrije Universiteit het levenslicht zag. De eerste stoot er toe was uitgegaan van de idee, die het toenmalige

Amsterdamsche Athenaeum om wilde zetten in een Universiteit. Al spoedig bleek intusschen dat onserijds hiermede niets was aan te vangen, en zoo kwam nu van de gedachte op, dat eigen stichting alleen ons zou kunnen baten. Beide denkbeelden hielden intusschen verband met het wetsontwerp op het Hooger Onderwijs dat juist in 1874 door minister Geertsma was ingediend. Hierbij viel 't zoo, dat Dr. Kuiper juist toen zelf naar de Kamer werd afgevaardigd, zoodat nu in de toenmalige Kamerclub de stichting van een eigen Universiteit ingang vond. Alles scheen dan ook nitnemend te loopen, doch juist toen sloeg op eenmaal alles om. Groen van Prinsterer zag zijn einde naderen. Jan Willem van Loon, de wetenschappelijke aristocras uit Amsterdam, stierf plotseling juist op den dag toen de discussie in de Kamer begon, en Dr. Kuiper werd door Neuzatheus zoo overweldigend aangegepen dat hij op staanden voet 't land uit moest, anderhalf jaar lang noch lezen noch schrijven kon, en eerst in het najaar van 1877 kon hij de pen weer oppakken. Zoo scheen alles verloren. Grote's sterven op 20 Mei '76 vooral had hier te lande den moed gebluscht. Men besprak de zaak wel, maar vorderde niet, dorst het niet aan, tot geheel onvermoed en onverwacht Kappeyne's scherpe Resolutie kwam, geheel den geest onder de Christenen van alle kringen wakker schudde en het is het gevolg hiervan, dat toen de idee van de Universiteitsstichting weer is opgevat en doorgezet, alzo doorgezet dat reeds in 1880 de stichting er kwam.

De mogelijkheid hier toe was geboren door de opening van de vrijheid van het Hooger Onderwijs in de nieuwe wet. Zelfs de stichting van een eigen School toch was in de wet van 1876 erkend. In zover lag de weg voor ons open. Toch waren we er hiernaes nog niet. Men mocht toch wel graden verliezen, maar ze hadden nog geen effect, en de Overheid bood geen cent steun. Tegen deze twee beletsels is toen een tweede strijd gestreden, een strijd die in 1905 met goeden uitslag gekroond is, en te weeg bracht, dat nu ook onze doctorale graden op voet van gelijkheid met die van de Openbare Universiteiten gelden, en dat de salvering koorde werken kunnen in twee subsidies, elk van f 4000 's jaars. Zoo waren we dan eldelijk toch vrij van den Overheidsdwang geworden, en hadden we slechts op onze hoede te zijn, dat niet de Kerk, gelijk eertijds, de pas gevonden vrijheid weer aan banden kwam leggen. Geheel ontkomen zijn we ook dit gevaar niet.

Te zeer is het principieele onderscheid tusschen een opleidingschool voor predikanten en een Theologische faculteit als onderdeel van de representatie der Wetenschap uit het oog verloren. Reeds nu droeg dit zijn wrege vruchten, maar voortschaars kan dat niet anders, en zal men allicht voor de toekomst op slanking ook van deren hand bedacht moeten zijn. Toch gaf dat alles ons nog pas het formele recht van optreden, en nu eerst kwam men te staan voor het groote vraagstuk, hoe men de Christelijke wetenschap gelijk welker ook thans weer in opstanding met het ondergevoel beginzel der moderne wetenschap ontwikkelde zou. Dit nu gelekte uiterst moeilijk. De nieuw aangestelde hoogleraren waren allen anders opgeleid en de literatuur was tegen ons. Ook hadden de hoogleraren het veel te druk met allerlei andere bezorgens. En bovendien was er weinig in aantel. Beide voor de Juridische en voor de Letterkundige faculteit eigenlijk slechts één vaste hoogleraar. Dit kon niet tot een voldoende principieele uiting van Christelijke wetenschap op elk terrein leiden. Zonder meer zou dan ook het ondernemen mislukte zijn, maar de gang van het leven deed wat onze stichting door haar kleine kracht niet kon bieden. De oude staat van de Christelijke wetenschap was wel afgespeend, maar de tronk stond met zijn wortelen nog in den levensbodem, en uit den tronk schoot vanzelf het rijkdom van nieuwe leven weer op. Van onze Universiteit had geen Grondwet kunnen uitgaan, zoo God de Heere naar het Guvernement niet had gegeven. De materialistische wetenschap beging ten slotte zelfmoord. Het menschenhart reageert er tegen. Dorst naar hooger leven kwam weer op. En toen is in heel Europa een nieuwe wetenschappelijke beweging opgekomen zoo van Roomsche-Katholieke als van Protestantische zijde, die tegen de valscheheid genaemde wetenschap het licht van Christus bij het licht der Openbaring weer oversteide, en van die beweging was ook de Vrije Universiteit voor Nederland de sterste auiting. Niet alsof een ongeloofige wetenschap ons geen winste had afgeworpen. Op het gebied der natuur deed ze wonderen, en vooral sinds Kant had ze ook over het subject der wetenschap en de methode der wetenschap rijker en meer licht doen opgaan, en met dit alles kwamen wij ons voordeel doen. Maar hoofzaak bleef dan toch de tegenstelling tusschen de wetenschap uit den mensch en de wetenschap uit Godes aandrif, en deze genade gewerd ons in de verhooring van de drie eerste bedien van het Ooze Vader. Alleen de Christelijke wetenschap kent God bij zijn eenigen heiligen Naam, en blijft God geen onbekende.

Alleen de Christelijke houdt den levensstroom hooger door het uitsicht op het Koninkrijk der hemelen, dat allengs in aanvang en eens volkomen het Koninkrijk der wereld vervangen zal. En evenzoo alleen de Christelijke wetenschap geeft die heilige ethische orde, die niet tot onzen wil maar uit Gode's wil ons toekomt. Van daar op het tweede driedal bedien van het Ooze Vader overgaande, wees de spreker er uitvoerig op, hoe het dagelijksch brood ook voor de Vrije Universiteit levensnoodig is, en hoe dusver de Vereniging dit blijkbaar veel

te weinig heeft begrepen. Men kan niet God om zijn brood bidden, als men niet begint met er voor te werken. En dat had de Vereniging dusver niet gedaan. Haar inkomsten uit eigen giften waren bijna gebleven wat ze voor 31 jaar waren, zijn deels achteruitgegaan. En ook had de vereniging heel den gang van zaken, ook de ontwikkeling der faculteiten, veel te veel aan anderen overgelaten. Wie er mee rekent dat uit onzen kring voor het Openbaar Hooger Onderwijs stellig twee ton uitgaat, en dat nu de Vereniging voor de Vrije Universiteit niet veel meer dan één tiende saambrengt, moet de schuld voelen. Daarop volgde de toepassing van de vijfde bede: Vergoef ons onze schulden, ook in verband met veel zondigs dat zich keer op keer in onze Stichting openbaart. En ten slotte werd gewezen op een zesde bede: Verlos ons van den Boze. Zij wil ons doen gevoelen, dat men argeloos naief zich misleidt, zoo men niet voelt, hoe Satan er steeds op uit is, om vooral onze Stichting te verwoesten. Wie er een oog voor had zag dat dan ook wel en bad er tegen. Maar juist dit geschiedde ook in den boezem der Vereniging te weinig. Vooral de jaarvergaderingen hadden dusver te eenzijdig het karakter van een huiselijk feest gedragen. Men had niet genoeg gevoeld, wat stout ondernemen het was, tegen de wetenschap der wereld een Universiteit met eigen wetenschap over te stellen. Vandaar dat niet genoeg heilige ernst ons dusver doordrongen had. Doch ook dit zou komen. Nieuwe krachten zouden er van ons uitgaan. Er zou van zelf nieuwe opbloeiing komen als gevolg van nieuwe groei, en uit die nieuwe opbloeiing zou welhaast een vrucht rijpen, een vrucht voor onze kinderen, een vrucht voor land en volk, maar dan ook een vrucht voor de verheerlijking van Gode's Naam, die voor de Vrije Universiteit altoos het einddoel van haar streven moet blijven".

In ademloose stilte had de vergadering de laatste rede aangehoord; aan het einde boogde zij den roedel met dankbare toelichting. Alleen werden enkele huishoudelijke werkzaamheden afgedaan. Het rapport van de commissie van toezicht over de rekening van 1911 werd door den heer D. Schut voorgelezen. Overeenkomstig de conclusie van dit rapport werd de rekening goedgekeurd.

Het jaarverslag lokte dikmaal geen enkele opmerking uit. Aan beeren Directeuren werd overgelaten de plaats te bepalen, waar de volgende jaarvergadering zal worden gehouden; de stemlijsten voor de benoemingen werden aan de leden uitgereikt.

Bij het punt "benoemingen" herdacht de Voorzitter den arbeid der heeren J. van Alphen en S. baron van Heemstra, die als directoren der Vereniging hun beste krachten met opgewektheid hadden gegeven voor haar bloei en voor die van de Vrije Universiteit. De vaststelling der korte notulen werd vervolgens aan het bestuur overgelaten.

Onder toelichting werd besloten aan H. M. de Koningin het volgende telegram te zenden:

Aan Hare Majesteit de Koningin, Het Loo.

De Vereniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag, veroorlooft zich met den meesten eerbied aan Uwe Majesteit de betuiging te hernieuwen van haar hulde en verkiefheid en zich bij voortdurend in de hooge bescherming van Uwe Majesteit aan te bevelen.

KUYPER, Voorzitter.

Aan Minister Heemkerk werd getelegrafeerd:

De Vereniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag, veroorlooft zich met den meesten eerbied aan Uwe Majesteit de betuiging te hernieuwen van haar hulde en verkiefheid en zich bij voortdurend in de hooge bescherming van Uwe Majesteit aan te bevelen.

KUYPER, Voorzitter.

Na het zingen van Psalm 105 : 4 sloot de Voorzitter daarop de vergadering met dankzegging.

DE MEETING.

Te 9 uur des namiddags was opnieuw een belangrijke schare bijeen ter bijeenkomst van de meeting. Voorzitter was de heer Dr. A. Kuiper, die dadelijk na de opening het woord gaf aan Prof. Mr. Anne Anema, die glog spreken over: *Beginzelen in uitzending en rechtpraak*.

Spr. zegt, dat het doel zijner rede is, om in brederen kring opmerking te maken op het feit, dat men voor wetgeving en rechtpraak in de moderne rechtswetenschap weer roept om vaste beginselen. Dit is een merkwaardig verschijnsel, daar het positivisme tot voor kort zoo algemeen in trek was.

Voor ongeveer een eeuw was het 't natuurrecht, dat voor beginselen opkwam, al waren dat dan ook allesbehalve christelijke beginselen. Maar voor deze goede zijde van het natuurrecht had men weinig oog, wat te wijten was voor een deel aan de eenzijdigheid der kritiek van Savigny en Stahl, maar veel meer aan de groote

*) De rede van Dr. Kuiper is in druk verschenen. Op Blz. 29 regel 12 van onder in de gedrukte rede vielen na de letterkundige faculteit uit de woorden: zoms jaren lange.

gebreken van het natuurrecht, die het goede element geheel overschaduwden. Doordat de richting van de historische school van welbewuste inwerking van beginselen niet veel wilde weten, oefende zij op het rechtsleven der vorige eeuw een nadeligen invloed uit. Die invloed leidde tot drie gebreken: historicisme, dat is zich verliezen in historische kleinigheden in plaats van de groote lijnen in het oog te vatten; dogmatisme, doordat men de waarde der begrippen overschatte; en positivisme, omdat men de waarde van bewuste algemeene beginselen niet insag. Het historicisme was reeds overwonnen omstreeks 1850, het dogmatisme omstreeks 1880, en thans gaat ook het positivisme verdwijnen door den berispenden roep om een nieuw natuurrecht of wil men, om beginselen.

Onder allerlei verschillende titels is de laatste 10 à 15 jaren een reeks van geschriften verschenen, die historicisme, dogmatisme, en positivisme, dat is de historische school van welbewuste inwerking van beginselen niet veel wilde weten, oefende zij op het rechtsleven der vorige eeuw een nadeligen invloed uit. Die invloed leidde tot drie gebreken: historicisme, dat is zich verliezen in historische kleinigheden in plaats van de groote lijnen in het oog te vatten; dogmatisme, doordat men de waarde der begrippen overschatte; en positivisme, omdat men de waarde van bewuste algemeene beginselen niet insag. Het historicisme was reeds overwonnen omstreeks 1850, het dogmatisme omstreeks 1880, en thans gaat ook het positivisme verdwijnen door den berispenden roep om een nieuw natuurrecht of wil men, om beginselen.

Vraagt men nu, of dit alles gunstig is voor onze christelijke rechtsbeginselen, dan zegt Spr. een en ja tegelijk. Neen, voor zover men mocht meenen, dat deze beweging er een is van christelijken aard; behoudens een enkele uitzondering staan de geschriften, waarop Spr. doelde, op anti-christelijk standpunt. Maar toch antwoordde Spr. ook „ja", omdat in een tijd, die een open oog heeft voor de waarde van beginselen in het algemeen, de kans voor de christelijke rechtsbeginselen, om invloed uit te oefenen, veel grooter is dan in een tijd, die stomp is voor alle beginselen hoogenaan.

Spr. gaat eindelijk na, wat er voor den opbouw onzer beginselen moet worden gedaan. Daarvoor is verlicht, dat onze beginselen hard, hart en hand alle drie bevredigen. Voorzitter is dus noodig, dat de mannen van studie zich behouden met het naspeuren deser beginselen in Gode's Woord en in de geschiedenis en het leven der volkeren. Echter kunnen zij de taak van den opbouw der beginselen niet alleen af, dan komt men tot intellectuelisme. De mannen der praktijk moeten voorts de beginselen toetsen aan het leven, of te daarvoor vruchtbaar maken; maar ook zij kunnen het niet alleen, dan komt men tot de gediensgheiden der praktijk in plaats van tot waarachtige beginselen. Eindelijk moet ook ons Christen-volk als zoodanig door zijn eigen intuïf beest daaraan meewerken; de invloed van het volk moet men ook niet overschatten, dan komt men tot de boeke leer van het „vox populi vox Dei", maar wel moet het hart des volks op de beginselen ja en amen zeggen, anders degen deze niet.

Spr. meent, dat deze drie elementen in onzen kring op bijzonder gelukkige wijze zijn verenigd. In en buiten den academischen kring hebben wij knappe mannen van wetenschap; God schenkt ons soms op schier wonderbaarlijke wijze mannen van de praktijk, waarbij werd herinnerd aan het optreden van mannen als Idenburg en Calijn, en ook ons Gereformerd volk, al is het niet zonder fail, is kerngeest, en in liefde voor het Gereformerd beginzel oegschokt.

Spr. besluit zijn rede met een warm gevoel woord met name aan de tweede generatie, die straks de taak der ouderen moet overnemen, om trouw te blijven aan den geest, die de ouderen bezielden en om met dezelfde liefde en toewijding, die de ouderen zoo sterk maakte, de schoone erfenis der vaderen te verdedigen en te vermeerderen.

De Spreker werd voor zijn referaat met applaus beloond. De Voorzitter zal niet vragen of er tegenstanders met den inleider in debat willen gaan; dat gebeurt in de laatste jaren niet meer; doch zelf wil hij een enkele opmerking maken, daarbij niet tredende in het wijgerig juridisch betoog van den inleider, maar hem toelichting versoevend over een door hem gebruikte voorbeeld.

De Inleider had toch beweerd dat een koloniale mogendheid bijv. in haar koloniën zou vinden, als inheemsch, de veelwijverij. Vond zij die, dan zou ze door haar wetgeving bijv. dit kwaad niet met één pennestreek kunnen uitroeien, maar moest zij bijv. in haar wet de polygamie (twee-vrouwenstelsel) toestaan, om de polygamie (veel-vrouwenstelsel) te bekampen. Dit voorbeeld nu achtte de Voorzitter bedenkelijk. Nooit mocht een Christelijke Overheid in haar wetten, ook voor de Koloniën, de polygamie toestaan. Wel mag zij natuurlijk, wanneer ze overtreeden in deze te straffen heeft, rekenen met de omstandigheden, die landgebruiken en de historisch geworden toestanden; maar bigamie wettig erkennen, mag ze niet.